

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

11 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

SSN Dariusz Pawłyszcz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 11 lutego 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 15 lutego 2022 r., V ACa 130/21,
w sprawie z powództwa J.M. i A.K.

przeciwko Bank w W.

o zapłatę i ustalenie,

- 1. odrzuca skargę kasacyjną w części dotyczącej zastrzeżenia
prawa zatrzymania;**
- 2. oddala skargę kasacyjną w pozostałej części;**
- 3. zasądza od Bank w W. solidarnie na rzecz J.M. i A.K. 5400
(pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego.**

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Jacek Grela

Dariusz Pawłyszcz

(G.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 listopada 2020 r., IV C 2338/20, Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił nieważność umowy kredytu hipotecznego, zawartej przez powodowych kredytobiorców i poprzednika prawnego pozwanego banku, oraz oddalił powództwo główne w pozostałej części, tj. o zwrot spłat.

Na skutek apelacji obu stron Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że zasądził od banku na rzecz kredytobiorców 154 049,74 zł z odsetkami od 13 stycznia 2022 r., zastrzegł bankowi prawo zatrzymania do czasu zaoferowania przez kredytobiorców zwrotu 257 450 zł albo zabezpieczenia roszczenia o zwrot tej sumy oraz oddalił obie apelacje w pozostałej części.

Sąd drugiej instancji ustalił, że 9 lipca 2008 roku powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego banku umowę kredytu hipotecznego w wysokości 257 450 zł, indeksowanego do franka szwajcarskiego (CHF). Integralną część umowy stanowił regulamin, zgodnie z którym kredyt indeksowany do waluty obcej to kredyt oprocentowany według stopy procentowej opartej na stopie referencyjnej dotyczącej waluty innej niż złoty, wypłata i spłata kredytu odbywa się w złotych, w oparciu o kurs waluty obcej według tabeli banku. Okres kredytowania został ustalony na 480 miesięcy, a kredytobiorcy do 12 lipca 2019 r. spłacili raty kapitałowo-odsetkowe na sumę 154 045,70 zł.

Sąd drugiej instancji uznał, że klauzule indeksacyjne w umowie nie zostały wyrażone w sposób jasny i precyzyjny. Przede wszystkim kredytobiorcy, jako konsumenci, nie zostali przed zawarciem umowy poinformowani przez bank o ryzyku kursowym w sposób, który mógłby uzasadniać przyjęcie, że główne świadczenie zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Bez znaczenia jest złożenie przez kredytobiorców oświadczenia, iż są świadomi ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego, w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko. Formalne poinformowanie konsumentów o ryzyku kursowym nie jest wystarczające dla uznania postanowień umowy dotyczących mechanizmu indeksacji za transparentne. Skutkiem zawarcia w umowie klauzul indeksacyjnych jest ryzyko kursowe, ponoszone przez obie strony umowy,

przy czym ryzyko ponoszone przez przedsiębiorcę jest ograniczone, zaś ryzyko konsumenta nie jest niczym ograniczone.

Sąd drugiej instancji uznał za niedozwolone postanowienia umowne klauzule, które uzależniają wysokość sumy, w jakiej kredyt ma być wypłacony i zwrócony, od decyzji tylko jednej ze stron, w dodatku strony silniejszej. Przy tym brak mocy wiążącej tych klauzul powoduje nieważność (bezskuteczność) umowy *ex lege* i *ex tunc*, a roszczenie kredytobiorców o zwrot spełnionego świadczenia było zasadne w świetle art. 410 k.c.

W postępowaniu apelacyjnym pozwany bank zgłosił zarzut zatrzymania swojego świadczenia do czasu zaoferowania przez kredytobiorców zwrotu świadczenia w postaci wypłaconego kredytu, który to zarzut został przez Sąd drugiej instancji uwzględniony.

W skardze kasacyjnej pozwany bank wniósł o uchylenie wyroku Sądu odwoławczego w części zmieniającej wyrok Sądu pierwszej instancji oraz oddalającej apelację banku, zarzucając naruszenia prawa materialnego:

1) art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG przez niewyodrębnienie klauzul ryzyka walutowego i klauzul spreadowych oraz uznanie, że wszystkie klauzule związane z indeksacją określają główne świadczenia stron, podczas gdy tylko klauzule ryzyka walutowego określają świadczenia główne, lecz jako sformułowane jednoznacznie nie podlegają kontroli pod kątem abuzywności, a umowa po wyeliminowaniu klauzul spreadowych pozostaje ważna;

2) art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 przez przyjęcie, że klauzule ryzyka walutowego nie są sformułowane jednoznacznie, co doprowadziło do ich kontroli pod kątem abuzywności i uznania za bezskuteczne;

3) art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez uznanie klauzul indeksacyjnych za niedozwolone z powodu sprzeczności z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia interesów konsumenta;

4) art. 69 ust. 3 pr.bank., art. 65 i 358 § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez niezastosowanie przepisów dyspozytywnych w miejsce uznanych za niedozwolone klauzul spreadowych;

5) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez przyjęcie, że wyeliminowanie klauzul indeksacyjnych prowadzi do upadku umowy, zamiast uznania kredytu za złotowy z oprocentowaniem opartym na WIBOR;

6) art. 385¹ § 1 i art. 385² k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 przez przyjęcie, że oferując konsumentowi kredyt indeksowany do CHF, bank nie przedstawił mu rzetelnych informacji, które mogłyby pozwolić rozeznaczyć się co do skutków takiego rozwiązania dla jego przyszłych obciążeń;

7) art. 189 k.p.c. przez przyjęcie, że po stronie kredytobiorców występuje interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu.

8) art. 455 w zw. z art. 481 § 1 i art. 497 k.c. przez przyznanie kredytobiorcom odsetek za opóźnienie od zasądzonego świadczenia pieniężnego mimo przysługiwania skarżącemu prawa zatrzymania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jedną z przesłanek dopuszczalności środka zaskarżenia jest interes prawny w zaskarżeniu. Dla jego powstania konieczne jest istnienie stanu pokrzywdzenia orzeczeniem (gravamen), który występuje, gdy zaskarżone orzeczenie narusza interesy skarżącego (uchwała składu siedmiu sędziów SN z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13). Skarżący nie ma interesu prawnego w zaskarżeniu wyroku Sądu Apelacyjnego w części, w jakiej Sąd ten uwzględnił apelację pozwanego banku w zakresie zarzutu zatrzymania. Brak interesu prawnego w zaskarżeniu powoduje odrzucenie skargi kasacyjnej w tej części jako niedopuszczalnej (art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

Na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. bank ma obowiązek ogłaszania kursów walut obcych stosowanych w dokonywanych transakcjach. Istotne jest jednak to, że nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało

sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako odnoszącego się nie tylko tekstu postanowienia umowy (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizmu jego działania. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł sprawdzić zgodność z umową sposobu kształtowania kursów ogłaszanych przez bank.

Uznanie postanowień kursowych za niedozwolone oznacza, że sporne umowy nie wiążą w świetle uchwały składu całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118). Uchwała ta do rangi zasady prawnej podniosła tezy, że:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 ustawy o Sądzie Najwyższym), uniemożliwiają uznanie umowy stron za ważną, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego, co przesądza także o bezpodstawności zarzutu o możliwości stosowania kursu średniego NBP lub uznania umowy za umowę kredytu złotowego oprocentowanego w oparciu o wskaźnik WIBOR.

Sąd drugiej instancji podważał w uzasadnieniu swojego wyroku dozwolony charakter samej indeksacji i zarzuty skargi skierowane przeciwko tym tezom Sądu są zasadne. Jednak ze względu na nieważność umowy w całości, z powodu braku związania klauzulami kursowymi, zagadnienie abuzywności samej indeksacji nie jest istotne.

Artykuł 189 k.p.c. przewiduje powództwo o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, a ważność umowy lub innej czynności prawnej jest

tylko przesłanką rozstrzygnięcia. Jednak w praktyce orzeczniczej przyjęło się orzekanie o ważności umowy rozumiane jako skrótowe określenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego mającego powstać na mocy spornej umowy. Przy tym dopóki nieważna umowa kredytu nie zostanie wykonana w całości lub z innych przyczyn nie przestanie wiązać, strona umowy ma interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku kredytu, tj. nieważności umowy kreującej ten stosunek, niezależnie od roszczeń powstałych w związku z wykonaną częścią umowy. Zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. jest niezasadny.

Zarzut uwzględnienia powództwa co do odsetek, mimo uwzględniania prawa zatrzymania, jest niezasadny przede wszystkim z powodu nieprzysługiwania prawa zatrzymania w przypadku obowiązku zwrotu świadczeń spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy kredytu. W uchwale składu siedmiu sędziów z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23, Sąd Najwyższy uznał, że prawo zatrzymania nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że prawo zatrzymania może przysługiwać tylko w przypadku świadczeń różnorodnych. Zagadnienie prawa zatrzymania w przypadku umowy kredytu wprost rozstrzyga uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24, stanowiąca, że w razie dochodzenia od banku zwrotu świadczenia spełnionego na podstawie umowy kredytu, która okazała się niewiążąca, bankowi nie przysługuje prawo zatrzymania na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c.

Jednak wyrok Sądu Apelacyjnego zastrzegający na rzecz banku prawo zatrzymania jest prawomocny i należy rozważyć skutki obowiązywania tego wyroku. Orzeczone wyrokiem przysługiwanie bankowi prawa zatrzymania wiąże inne sądy (art. 365 § 1 k.p.c.) i organy państwowe. Moc wiążąca wyroku jest ograniczona do samego rozstrzygnięcia, czyli wiąże tylko w przypadku stosowania prawa zatrzymania. Prawo to stosuje organ egzekucyjny (komornik sądowy) w ten sposób, że nie wydaje wierzycielowi wyegzekwowanego świadczenia, dopóki wierzyciel nie złoży komornikowi przypadającego dłużnikowi świadczenia, zastrzeżonego w tytule egzekucyjnym w postaci prawa zatrzymania. Natomiast dla sądu orzekającego o żądaniu odsetek przysługiwanie prawa zatrzymania jest tylko jedną z przesłanek rozstrzygnięcia. Ponieważ sąd orzekający o odsetkach nie stosuje bezpośrednio

prawa zatrzymania orzeczonego innym wyrokiem, zakres związania tym innym wyrokiem należy oceniać na podstawie art. 366 k.p.c. Rozstrzygnięcie, o którym mowa w art. 366 k.p.c., jest rozstrzygnięciem o żądaniu pozwu, a nie o zarzutach pozwanego. Powaga rzeczy osądzonej nie obejmuje ustalenia treści praw lub obowiązków przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia o zarzutach przeciwko żądaniu pozwu.

Ponadto powaga rzeczy osądzonej wyklucza przyjęcie za podstawę innych orzeczeń między tymi samymi stronami tez, które są nie do pogodzenia z prawomocnym orzeczeniem. W tym innym postępowaniu nie można ustalać treści praw i obowiązków stron w sposób nie do pogodzenia z obowiązywaniem wcześniejszego prawomocnego orzeczenia, co nie oznacza wymagania zgodności z motywami orzeczenia będącego źródłem powagi rzeczy osądzonej. Prawomocny wyrok nie zawsze zawiera uzasadnienie i zakres powagi rzeczy osądzonej powinien być możliwy do ustalenia wyłącznie w oparciu o pozew i rozstrzygnięcie o żądaniu pozwu, bez sięgania do uzasadnienia. Nawet rozszerzenie powagi rzeczy osądzonej na orzeczenie uwzględniające zarzut zatrzymania nie oznacza, że orzeczenie to byłoby nie do pogodzenia z przysługiwaniem wierzycielowi prawa do odsetek. Obecnie dominuje pogląd, że uwzględnienie prawa zatrzymania niweczy prawo wierzyciela do odsetek od chwili podniesienia zarzutu zatrzymania lub wydania orzeczenia uwzględniającego ten zarzut. Jednak dawniej dominował pogląd, że uwzględniając zarzut zatrzymania sąd nie oddala powództwa co do żądania odsetek i nie biegną one dopiero od spełnienia przez dłużnika swojego świadczenia lub złożenia go do depozytu sądowego. Złożenie do depozytu nie tylko przerywa bieg odsetek (art. 470 k.c.), lecz także gwarantuje bankowi, że kredytobiorca nie otrzyma zasądanego świadczenia, złożonego do depozytu, bez jednoczesnego zaoferowania swojego świadczenia bankowi; przy założeniu zawarcia odpowiedniego warunku we wniosku o złożenie do depozytu (art. 693 pkt 4 k.p.c.).

Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zawarł tezę, że „skuteczne złożenie oświadczenia o skorzystaniu przez stronę z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego wyłącza opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 651/00). Nie dotyczy to skutków uprzedniego opóźnienia, skoro oświadczenie o zatrzymaniu nie

ma mocy wstecznej”. Przy tym rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego jest sprzeczne z tą tezą, gdyż Sąd zasądził odsetki na przyszłość. Jednak, jak wyżej wskazano, powaga rzeczy osądzonej nie oznacza związania motywami rozstrzygnięcia wskazanymi przez sąd, lecz oznacza zakaz rozstrzygania innych spraw między tymi samymi stronami w sposób nie do pogodzenia z wcześniejszym prawomocnym orzeczeniem.

Rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego o odsetkach nie narusza art. 365 i 366 k.p.c. (przepisy te ponadto nie były podstawą skargi kasacyjnej), a ze względu na nieprzysługiwanie skarżącemu prawa zatrzymania nie narusza art. 455 w zw. z art. 481 § 1 i art. 497 k.c. (tj. przepisów podniesionych w zarzutach kasacyjnych).

Dlatego skarga kasacyjna została oddalona na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodowi przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę w wysokości określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Zgodnie z oświadczeniem woli powodów zawartym w odpowiedzi na skargę koszty te zostały im przyznane jako wierzycielom solidarnym.

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Jacek Grela

Dariusz Pawłyszcz

(G.G.)

[SOP]